

۱- آیا در زمان رسول خدا، عبارت (أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ) در اذان ذکر می شد؟

۱. ابتدا باید گفت که شهادت بر ولایت و امامت امیرالمؤمنین در اذان شیعه مستحب است و بنا بر اتفاق همه مراجع بزرگوار تقلید شیعه، جزء اذان نیست.

امام صادق (ع) فرمودند: هر کس «لا اله الا الله محمد رسول الله» می گوید، علی امیرالمؤمنین نیز بگوید^۱. این روایت دلالت بر استحباب شهادت به ولایت پس از شهادت به توحید و رسالت در همه مواضع دارد چه در اذان باشد چه در غیر اذان.

۲. همچنین شیعه دلایلی در دست دارد که نشان می دهد، اقرار به ولایت علی (علیه السلام) در اذان و اقامه، بین اصحاب رسول خدا (صلی الله علیه و آله) موجود بوده و ایشان نیز آن را تایید نموده اند.

✓ سلمان فارسی در اذان و اقامه به ولایت امیرمؤمنان علی (ع) شهادت می داد. روزی یکی از اصحاب به محضر حضرت رسول اکرم (ص) رسید و عرض کرد: یا رسول الله! امروز موضوعی را شنیدم که پیش تر نشنیده بودم. پیامبر فرمود: آن موضوع چیست؟ علی (ع) نیز شهادت داد و می گفت: (أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ). حضرت در پاسخ فرمود: خبر خوبی شنیدی!^۲ (توجه: این ماجرا بعد از حجة الوداع و پس از ماجرای غدیر رخ داده است)

✓ یکی از اصحاب نزد پیامبر (ص) آمده و عرض کرد: ای رسول خدا! ابوذر در اذان بعد از شهادت به رسالت، به ولایت علی نیز شهادت می دهد و می گوید: اشهد ان علیا ولی الله. پیامبر (ص) فرمودند: همین گونه است. مگر سخن مرا در غدیر خم فراموش کرده اید که گفتم

۱ - وَ رَوَى الْقَاسِمُ بْنُ مُعَاوِيَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع هَؤُلَاءِ يَرَوُونَ حَدِيثًا فِي مِعْرَاجِهِمْ أَنَّهُ لَمَّا أُسْرِيَ بِرَسُولِ اللَّهِ رَأَى عَلَى الْعَرْشِ مَكْتُوبًا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ غَيْرُوا كُلَّ شَيْءٍ حَتَّى هَذَا؟ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمَّا خَلَقَ الْعَرْشَ كَتَبَ عَلَيْهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْمَاءَ كَتَبَ فِي مَجْرَاهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ - وَ لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْكُرْسِيَّ كَتَبَ عَلَى قَوَائِمِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ اللَّوْحَ كَتَبَ فِيهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ إِسْرَافِيلَ كَتَبَ عَلَى جَنَاحَيْهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ السَّمَاوَاتِ كَتَبَ فِي أَكْنَافِهَا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْأَرْضِينَ كَتَبَ فِي أَطْبَاقِهَا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْجِبَالَ كَتَبَ فِي رُءُوسِهَا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الشَّمْسَ كَتَبَ عَلَيْهَا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْقَمَرَ كَتَبَ عَلَيْهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ هُوَ السَّوَادُ الَّذِي تَرَوْنَهُ فِي الْقَمَرِ فَإِذَا قَالَ أَحَدُكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ فَلْيَقُلْ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع ؛ (الإحتجاج على أهل اللجاج، ج ۱، ص ۱۵۸)

۲. "سلمان قد يشهد في أذانه بعد الشهادة بالرسالة، الشهادة بالولاية لعلی (ع)، قال (ص): سمعت خيرا"؛ (مستدرک سفينة البحار، ج ۶، ص ۸۵)

هر کس من مولای او هستم پس علی (ع) مولای او است؟ هر کس پیمان را بشکند قطعاً به خودش آسیب رسانده است.^۳

۳. شهادت به ولایت امیرالمؤمنین مطابق آیات قرآن است. چرا که قرآن ایشان را ولیّ مؤمنین معرفی نموده است: «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ»^۴؛ «تنها سرپرست شما خدا و رسول او و کسانی هستند که ایمان آورده اند. کسانی که نماز را به پای می دارند و در حال رکوع زکات می دهند»، که به تصریح شیعه و سنی بر امام علی (ع) تطبیق شده است.^۵

^۳ - إن رجلاً دخل على رسول الله فقال: يا رسول الله، إن أبا ذر يذكر في الأذان بعد الشهادة بالرسالة الشهادة بالولاية لعلی ويقول: أشهد أن علياً ولي الله، فقال: «كذلك، أو نسيتم قولي يوم غدیر خم: من كنت مولاه فعلى مولاه؟ فمن نكث فإنما ينكث على نفسه!!»
سید علی حسینی میلانی، محاضرات فی الاعتقادات، قم، ج ۲، ص ۶۵۹ به نقل از کتاب «السلافة فی امر الخلافة» اثر دانشمند بزرگ اهل سنت شیخ عبدالله مراغی مصری
^۴ - (مائدة : ۵۵)

^۵ - ر.ک: تفسیر طبری، ج ۶، ص ۱۸۶؛ احکام القرآن (تفسیر جصاص)، ج ۲، ص ۵۴۲؛ تفسیر بیضاوی، ج ۱، ص ۳۴۵؛ الدر المنثور، ج ۲، ص ۲۹۲